

ЗВ'ЯЗОК КОНЦЕНТРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА АНТРОПОГЕННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На сучасному етапі для Херсонської області та України в цілому характерним явищем є значна антропогенна трансформація, внаслідок господарського використання природних ресурсів. Розвиток деградаційних процесів у природі є прямим наслідком втрати ландшафтами їх природної стійкості в умовах антропогенних навантажень. Під тиском останніх геосистеми стають нездатними зберігати свою структуру та тенденції розвитку, зазнаючи при цьому змін, які небажані для господарського використання територій. Запорукою раціонального природокористування є розробка та прийняття таких тактичних рішень, які б забезпечували підтримку стійкості геосистем в умовах антропогенного тиску на них.

Тому однією з найбільш важливих задач є визначення її сучасного рівня та зв'язку з густотою населення, в межах конкретного регіону, а також проведенні відповідного районування. Оскільки саме це може і повинно стати основою подальшої господарської діяльності та заходів з охорони природи в цій місцевості.

З метою регіональної оцінки антропогенної перетвореності господарських систем необхідно кожному з видів землекористування присвоїти ранг антропогенної перетвореності. Для врахування глибини антропогенної перетвореності ландшафтів, «ваги» кожного з видів землекористування у сумарній перетвореності території адміністративного району, кожному виду природокористування присвоюється також індекс глибини перетвореності [1]. Досліджуючи антропогенний вплив на території Херсонської області, необхідно зауважити, що дана територія є аграрно розвинутим регіоном України, а враховуючи економічну кризу в промисловості, можна сміливо стверджувати, що сільськогосподарське природокористування буде основним видом використання природних ресурсів на території Херсонщини. Відповідно воно і матиме найбільший вплив на навколишнє середовище, зокрема на трансформацію території [2].

Виконані розрахунки коефіцієнтів антропогенної перетвореності території доводять таку закономірність: чим більша площа виду природокористування і вищий індекс глибини перетвореності для цього виду природокористування, тим більшою мірою перетворений господарською діяльністю регіон. Так, наприклад, найвищий коефіцієнт антропогенної перетвореності має Каховський район, де частка зрошуваних земель складає 42,8%, а богара – 37,3%. Для цих видів природокористування характерний високий ранг антропогенної перетвореності та індекс глибини перетвореності, тому територія цього району є найбільш зміненою.

Для знаходження ступеня та якості зв'язку між нерівномірністю розподілу населення в межах області та антропогенною трансформацією території використовується коефіцієнт кореляції населення регіону. Для Херсонської області останній становить —

0,611, що свідчить про середній ступінь зворотнього зв'язку, тобто доводить таку закономірність: чим менша концентрація населення, тим більший коефіцієнт антропогенної перетвореності природного середовища. Наприклад, Цюрупинський середньоперетворений район ($K_{ap} = 4,73$) має значення $I_{KH} = 10,46$ (табл.1). Отже, при низькій густоті населення збільшується доля територій займаних ріллею, оскільки низька забезпеченість трудовими ресурсами призводить до екстенсивного шляху ведення сільського господарства [3].

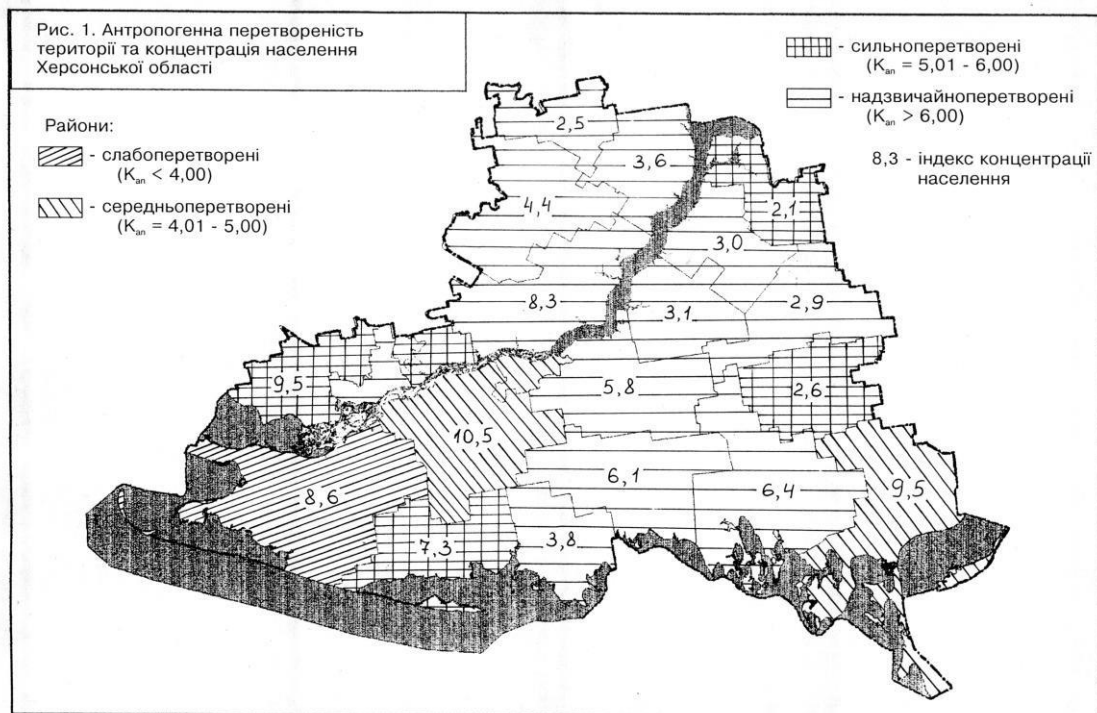
Таблиця 1. Характеристика антропогенного перетворення природного середовища та нерівномірного розподілу населення Херсонської області

Адміністративні одиниці Херсонської області	Індекс концентрації населення	Коефіцієнт антропогенної перетвореності природного середовища	Ранг за показником індекса кон-	Ранг за показником коефіцієнта антропогенної перетвореності природного середовища
Бериславський	8,25	6,23	5	8
Білозерський	9,53	6,00	2	12
Великолепетиський	2,97	6,60	14	7
Великоолександрівський	4,44	7,02	10	3
Верхньорогачицький	2,08	5,84	18	13
Високопільський	2,50	6,79	17	6
Генічеський	9,47	4,12	3	17
Голопристанський	8,55	3,54	4	18
Горностаївський	3,14	6,94	13	4
Іванівський	2,59	5,61	16	15
Каланчацький	3,82	6,16	11	9
Каховський	5,83	7,33	9	1
Нижньосірогоський	2,89	7,25	15	2
Нововоронцовський	3,61	6,04	12	11
Новотроїцький	6,44	6,13	7	10
Скадовський	7,34	5,63	6	14
Цюрупинський	10,46	4,73	1	16
Чаплинський	6,09	6,80	8	5

Виконані розрахунки в розрізі адміністративних районів дали можливість виділити певні групи за рівнем антропогенного перетворення території районів і об'єднати їх у певні регіони на території Херсонської області (рис.1). Аналіз отриманих результатів свідчить, що найбільшим ступенем перетвореності характеризуються території Каховського, Великоолександрівського, Нижньосірогоського районів ($K_{ap} > 6,00$), а найменшим – територія Голопристанського району ($K_{ap} < 4,00$). В цілому територія Херсонської області більш ніж на 70% характеризується надзвичайно сильним та сильним рівнем антропогенного перетворення (52,7% та 17,7% відповідно). Частка області зі слабо перетвореною територією дуже мала – лише 12,1%. Фактично, це тільки Голопристанський район, бо

велику частку його території займають об'єкти ПЗФ, мала частка зайнята під зрошувані та богарні землі.

Отже, таке становище потребує організації збалансованого природокористування – такої системи відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між зростанням рівня економічного розвитку, нормалізацією якісного стану природного середовища, ростом матеріальних і духовних потреб населення [4].

Список літератури:

1. Греков С.А. До питання про антропогенне перетворення території Чернівецької області // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія – Вінниця, 2003. - Вип. 6. - С.67-73
 2. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. - К.: Лікей, 1995.-233с.
 3. Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О. Деякі особливості розселення населення та його змін в межах Херсонської області // Печатне слово. – Видавництво ХДУ, 2004. – Вип. 5.
- Слюсаренко В.К. Эколого-экономическое районирование. – К.: Наук.думка,

